

Bevezetés

125 éve született Szondi Lipót, a sorsanalízis atyja. Az általa kidolgozott projektív eljárást, a genotesztet a szintén magyar származású egopszichológus, David Rapaport nevezte el megalkotójáról Szondi-tesztnek. A sorsanalízis központi gondolata – ami az emberi „leglényegét”: a változás lehetőségét, egyben nagy szerencsénket adja – hogy „A sors is – ugyanúgy, mint az én – állandóan úton van.” (Szondi, 1999/1968, 74.)¹. Ez a Szondi-gondolat igaz a teljes, hatalmas Szondi-életmű sorsára, recepciójára is. Ennek a sorsnak, szakmai életút-történetnek egy aktuális válogatását tárjuk az olvasók – a szélesebb pszichológus szakma és a pszichológiai iránt érdeklődő tudományos közönség – elé. A tanulmányok sora jól reprezentálja Szondi multi- és interdiszciplináris szemléletét, gondolkodását.

Szondi Lipót elmélete a korai magyar pszichológia egyik legkiválóbb és leginkább megosztó öröksége. Egyike azon nagy elméleteknek, amelyek a személyiség egészének, az ember teljes fejlődési és motivációs útjának megértését tűzték ki célul. Egészleges magyarázatot kínál az ember múltját, jelenét és jövőjét illetően, a tudatos és a tudattalan minden szintjét érintve, az ösztönöktől a választásokig, a génektől a viselkedésig. A szexualitás, a szeretet vagy az agresszió jelenségeit a pszichoanalitikus hagyományhoz méltó módon, objektivitásra törekedve és tabukat döntögetve tárgyalja, megvilágítva a modern ember legszebb és legsötétebb arcait. A bűnös és a teremtő

---

¹ Szondi, L. (1968). Szabadság és kényszer az ember sorsában. In: Gyöngyösiné Kiss E. (szerk.): *Szondi Lipót* (41-114). Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 1999.

Bevezetés

ember, a szent és a gyilkos egyaránt része a Szondi által leírt egyetemes emberi minőségnek.

Rendre felvetődik mégis a kérdés: Az iskolateremtő Szondi ma már csak őskövület lenne? Elméletével és módszerével egy dinoszaurusz tojást tartanánk a kezünkben? Már csak tudománytörténetileg lenne érdekes? Ha csupán így lenne, akkor sem hagyhatnánk sorsára, akkor is fontos volna emlékét ápolni, kiemelni azt, hogy a hazai pszichológiában az elsők között művelt és bővített olyan tudományokat, mint a gyógypedagógiai pszichológia, a pályaválasztási tanácsadás vagy a kriminálpszichológia. Ennél azonban sokkal többről van szó: Szondi sorsa halála után is folytatódik. Folytatódik, mert pszichológusként sokan dolgoznak az ő szellemében itthon és szerte a világban. Hagyatéka a pszichodiagnosztikai munkában és a terápiás térben egyaránt használható: akik tesztjét szakértő módon elsajátították, tudják és vallják, hogy a Szondi-teszteredmények meghatározzák a pszichodiagnosztikai és a terápiás munkát.

Szondi elmélete nagyívű és bátor, hasonlóan az általa kidolgozott ösztöndiagnosztikai módszerhez. Noha módszertanát – Ranschburg Pál tanítványaként – mindenkor természettudományos alapokra helyezte, a kritikusok jelentős része spekulatívnak látja a sorsanalízist; e tekintetben keveset változott az álláspontjuk az elmúlt évtizedekben. Noha számos igen előremutató kutatási eredmény született a Szondi-teszt érvényességét és megbízhatóságát vizsgálva, a sorsanalízis és a Szondi-teszt legitimitása sokak számára továbbra is kérdéses maradt. Kétségtelen, hogy az elmélet – talán Szondi szándékaitól függetlenül – némileg provokatív. Az is világos, hogy az ősök pszichológiai tapasztalatának örökölhetősége lamarckiánus keretbe helyezi a sorsanalízist, amely ugyan nem csupán Szondit kísértette², ám ennyire kifejezett módon csak Szondinál jelent meg. Bizonyos, hogy Szondi genetikáról alkotott elképzelései is csak részben felelnek meg a modern genetika és szociobiológia eredményeinek. Találhatunk vitás pontokat a sorsanalízis összetett rendszerében. Mindezek ellenére a sorsanalízis elmélete és gyakorlata továbbra is élő, hatást

---

² Lásd például Freud Totem és tabuját vagy Jung elképzeléseit a kollektív tudattalan tartalmairól.

Bevezetés

gyakorló és nagy érdeklődésre számot tartó irány Magyarországon és a világ számos más országában.

Jelen tematikus szám azzal a céllal született, hogy felhívja a figyelmet a sorsanalízis nem múló aktualitására. Szondi elmélete nem csupán a magyar pszichológia történetének egyik vitathatatlan csúcspontja, hanem élő elmélet és gyakorlat, amely sokkal nagyobb figyelemre, szakmai támogatásra és empirikus kutatói érdeklődésre tart számot. Mint a magyar pszichológia történetének oly sok elméletét, a sorsanalízist is fenyegetik a gondatlan értelmezők torzításai és a feledés. A tematikus szám célja, hogy bemutassa a sorsanalízis és a Szondi-teszt alkalmazásának napjainkban is érvényes lehetőségeit, a fejlődés és a továbbfejlesztés eddig kiaknázatlan útjait. További fontos célkitűzés, hogy korábban nem ismert történeti adalékokkal új kontextusba helyezzük a sorsanalízis és a Szondi-teszt tudományos és kulturális szerepét. Szondi életműve nem elszigetelt terméke a kor tudományának, hanem egy tágabb és összetettebb szellemi-tudományos irány része, melynek hatásai ma is meghatározóak.

A tematikus számban közölt tanulmányokat az előbbi megfontolások alapján válogattuk össze. Kőváry Zoltán a sorsanalízis és az egzisztencializmus kapcsolatát tárgyalja cikkében, igen meggyőzően rendszerezve a két terület számottevő kapcsolódási pontjait. Hasonlóan újszerű Narancsik Gabriella írása is, aki Kerényi, Jung és Szondi kapcsolatát elemezve helyezi a sorsanalízis elméletét meglepően új kontextusba. Garai Dóra a sorsanalízis és a Szondi-teszt születésének történetét tárgyalja tanulmányában, fontos adalékokkal szolgálva a sorsanalízis pontosabb történeti rekonstrukciójához. A tematikus szám egyik szerkesztője, Reinhardt Melinda a pályaválasztás sorsanalitikus vonatkozásait mutatja be. Nem csupán értékes történeti szempontokkal gazdagítja a sorsanalízis megértését, hanem a Szondi-teszt pályaválasztási alkalmazási lehetőségére is felhívja a figyelmet írásában. Antalfai Márta a családi tudattalan szerepét az életút alakulásának szempontjából vizsgálja; tanulmányában a transzgenerációs traumaátadás szondiánus értelmezési keretét nyújtja esettanulmányokkal illusztrálva. A sorsanalízis gyakorlati alkalmazására koncentrálnak Káplár Mátyás is, bemutatva Szondi elméletének felhasználási lehetőségeit a

Bevezetés

tanácsadói gyakorlatban. Végül, de nem utolsó sorban Lányiné Engelmayer Ágnes és Kiss Enikő Csilla a Dr. Szondi Lipót Emlékalapítvány történetéről számolnak be.

A szerkesztők munkáját számos lektor segítette; Borgos Annának és Szabó Dórának külön köszönettel tartozunk. Reméljük, hogy a *Thalassa* 1996-ban megjelent Szondi-Ferenczi tematikus száma után az *Imágó Budapest* jelen száma is alkalmas lesz arra, hogy felhívja a figyelmet a sorsanalízisre, és azokra a felfedezésekre, amelyek talán segítenek megújítani a pszichológiai gondolkodást és munkát. Bízunk benne, az olvasók megérik ezt a változást, és egyre szélesebb körben frissül fel a Szondi iránti érdeklődés, Szondi újrafelfedezése „sorszerűen” megindul.

Gyimesi Júlia és Reinhardt Melinda